

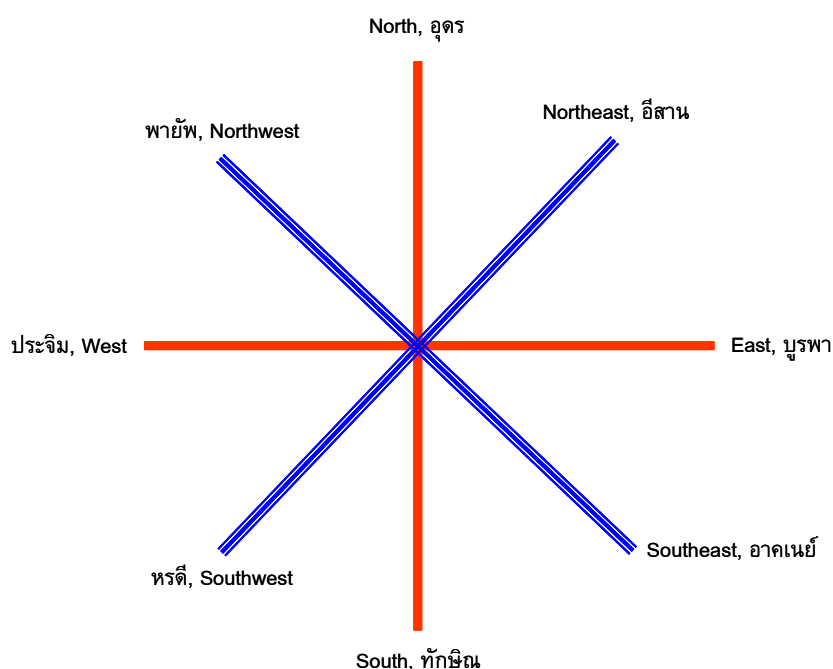
ศัพท์บัญญัติสำหรับ 32 ทิศ
 ดำรงศักดิ์ บุลยเลิศ, AIIC, ATA, TACI
 12 กรกฎาคม 2550

คำในภาษาไทยที่ใช้เรียกทิศทางภูมิศาสตร์ (compass points) ซึ่งอ้างอิงตามเข็มทิศนั้นมีเพียง 8 ทิศได้แก่

ตารางที่ 1

1.	North	N	เหนือ (อุดร)
2.	Northeast	NE	ตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน)
3.	East	E	ตะวันออก (บูรพา)
4.	Southeast	SE	ตะวันออกเฉียงใต้ (ภาคเนย์)
5.	South	S	ใต้ (ทักษิณ)
6.	Southwest	SW	ตะวันตกเฉียงใต้ (หริดี)
7.	West	W	ตะวันตก (ประจิม)
8.	Northwest	NW	ตะวันตกเฉียงเหนือ (พายัพ)

ทิศเหล่านี้ประกอบด้วย 4 ทิศหลักคือ ตะวันออก ใต้ ตะวันตก และ เหนือ ซึ่งมีระยะห่างกัน 90 องศา (รูปข้างล่าง, แนวแกนสีแดง), และ 4 ทิศรองได้แก่ ตะวันออกเฉียงเหนือ ตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันตกเฉียงใต้ ตะวันตกเฉียงเหนือ ระยะห่างกัน 90 องศา (รูปข้างล่าง, แนวแกนสีน้ำเงิน) รวมทั้งหมดเป็น 8 ทิศ โดยทั้งแปดทิศมีระยะห่าง 45 องศา. สำหรับทิศหลักทั้งสี่ (ระยะห่างกัน 90 องศา) และทิศเฉียงทั้งสิ้น (ระยะห่างจากทิศหลัก 45 องศา) มีศัพท์เรียกคือ บูรพา, ทักษิณ, ประจิม และอุดร กับ อีสาน ภาคเนย์ หริดีและพายัพ ตามลำดับ.

โปรดสังเกตว่า ภาษาไทยใช้แนวตะวันออก-ตะวันตก (east-west) เป็นหลักเพราะอ้างอิงตามทิศที่พระอาทิตย์ขึ้นและตก ดังนั้นจึงเรียกทิศที่อยู่กึ่งกลางระหว่างทิศเหนือกับทิศตะวันออกว่าทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ในขณะที่ใน

ภาษาอังกฤษเรียกเป็น northeast ไม่ใช่ eastnorth เนื่องจากใช้แนวเหนือ-ใต้ (north-south) ตามขั้วแม่เหล็กโลกเป็นหลัก.

ปัญหาของคำในภาษาไทยเรื่องนี้คือ จะเรียกทิศที่อยู่กึ่งกลางระหว่างทิศทั้งแปด และทิศย่อยลงไปอีกว่าอะไร?

หลักในการเรียกทิศตรง 4 ทิศนั้นใช้คำว่า “เฉียง” เป็นคำขยายโดยยึดทิศหลักตามตะวันออก-ตะวันตก ดังนั้นทิศที่อยู่กึ่งกลางระหว่างทิศตะวันออกและทิศเหนือจึงเรียกเป็น ทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นต้น. “เฉียง” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 มีความหมายว่า เฉหรือเบี่ยงจากแนวไปทางใดทางหนึ่ง. ดังนั้นทิศที่อยู่กึ่งกลางระหว่างทิศตะวันออกเฉียงเหนือกับทิศเหนือ (north northeast) อาจเรียกว่า ทิศตะวันออกเฉียงเหนือเฉียงเหนือ. แต่ศัพท์คำนี้มีลักษณะเป็นคำซ้ำ (เฉียง, เฉียง) ในศัพท์เดียวกัน. คำพ้องความของคำว่า “เฉียง” ได้แก่คำว่า เห, เบน, เบี่ยง เป็นต้น. ดังนั้นถ้าเรียกทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นทิศอีสาน ทิศดังกล่าวนี้จึงอาจเรียกเป็น ทิศอีสานเฉียงเหนือ ซึ่งก็คงความหมายและแนวคิดเดิมของการเรียกทิศต่างๆและสื่อโดยใช้หลักการเดิม. ดังนั้นโดยวิธีการนี้ ทิศต่างๆที่ห่างกันจาก 8 ทิศข้างบนเป็นระยะ 22.5 องศา อาจเรียกได้ตามตารางที่ 2 เป็น

ตารางที่ 2

North-northeast	NNE	อีสานเฉียงเหนือ
East-northeast	ENE	อีสานเฉียงตะวันออก
East-southeast	ESE	ภาคเนย์เฉียงตะวันออก
South-southeast	SSE	ภาคเนย์เฉียงใต้
South-southwest	SSW	หริตเฉียงใต้
West-southwest	WSW	หริตเฉียงตะวันตก
West-northwest	WNW	พายัพเฉียงตะวันตก
North-northwest	NNW	พายัพเฉียงเหนือ

หลักการของคำว่าเฉียงยังใช้ได้ แต่ทิศ north-northeast by east อาจทำให้ฟังยากถ้าเรียกเป็น อีสานเฉียงเหนือเฉียงตะวันออก. ทางออกได้แก่การประยุกต์ใช้คำพ้องความมาแทนคำว่า เฉียง เช่น เฉ เเห เบี่ยง เบน ก็น่าจะสื่อความหมายได้. คำว่า “เฉ” มีเสียงคล้ายกับคำว่า “เฉียง” ทำให้ฟังแยกออกจากกันได้ยาก. คำว่า “เบน” “เบี่ยง” หรือ “เห” อาจเหมาะสมกว่าด้วยเพราะคงความหมาย และขณะเดียวกันการออกเสียงมีความแตกต่างชัดเจนจากคำว่า “เฉียง”. ดังนั้นทิศต่างๆที่มีระยะห่าง 11.25 องศาทั้งหมด อาจเรียกตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3

1.	North	N	เหนือ
2.	North by east	NbE	เหนือเบนตะวันออก
3.	North-northeast	NNE	อีสานเฉียงเหนือ
4.	Northeast by north	NEbN	อีสานเบนเหนือ
5.	Northeast	NE	อีสาน
6.	Northeast by east	NEbE	อีสานเบนตะวันออก
7.	East-northeast	ENE	อีสานเฉียงตะวันออก
8.	East by north	EbN	ตะวันออกเบนเหนือ
9.	East	E	ตะวันออก
10.	East by south	EbS	ตะวันออกเบนใต้
11.	East-southeast	ESE	ภาคเนย์เฉียงตะวันออก
12.	Southeast by East	SEbE	ภาคเนย์เบนตะวันออก
13.	Southeast	SE	ภาคเนย์
14.	Southeast by south	SEbS	ภาคเนย์เบนใต้

